

POSTANOWIENIE

25 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

na posiedzeniu niejawnym 25 września 2024 r. w Warszawie
w sprawie ze skargi W.J. i E.J. o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego
w Poznaniu z 29 marca 2022 r., II Ca 1135/21,
wydanego w sprawie
z wniosku W.J. i E.J.
z udziałem E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.
o ustanowienie służebności przesyłu,

odrzuca skargę.

[P.L.]

UZASADNIENIE

W związku ze skargą uczestników W.J. i E.J. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 29 marca 2022 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Jej celem jest uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej (art. 417¹ § 2 k.c.). Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego niezgodność z prawem orzeczenia rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty. Orzeczenie niezgodne z

prawem to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawnej. Tylko w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Istotą władzy sądowniczej jest orzekanie w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od wewnętrznego przekonania sędziego oraz jego swobody w ocenie praw i faktów stanowiących przedmiot sporu. Treść orzeczenia, jak wspomniano, zależy również od wyników wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, i przyjętych metod. W związku z tym może istnieć wiele możliwych interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy cechuje subiektywizm (zob. np. wyroki SN: z 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 17; z 17 maja 2006 r., I CNP 14/06; z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 35; z 13 maja 2009 r., IV CNP 122/08; z 3 czerwca 2009 r., IV CNP 116/08).

Skarżący skorzystali z uprawnienia wynikającego z art. 519² § 2 k.p.c., powołując się na niezgodność z prawem wynikającą z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela. Po pierwsze, wskazana w tym przepisie przesłanka „wyjątkowości” jednak nie występuje w niniejszej sprawie. Niezależnie od tego, że skarżący nie wykazali żadnych przyczyn, które uniemożliwiły im złożenia skargi kasacyjnej we właściwym trybie, a w orzecznictwie słusznie przyjmuje się, iż skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie można traktować jak alternatywy dla apelacji, skargi o wznowienie postępowania, czy choćby skargi kasacyjnej (zob. postanowienie SN z 10 kwietnia 2024 r., I CNP 205/22), to w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadzie prawnej z 26 kwietnia 2023 r. (III PZP 6/22, OSNP 2023, nr 10, poz. 104) przyjęto, że o ile rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych ogranicza prawo do sprawiedliwego

rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), to ustalono, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. Uchwała ta została poddana krytyce, również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, ale z przyczyn, które nie odnoszą się do niniejszej sprawy. Kluczowe jest, że nawet w jej świetle nie zaszła okoliczność, o której mowa w art. 519² § 2 k.p.c., gdyż zaskarżone postanowienie zostało wydane 29 marca 2022 r., a więc ponad rok przed podjęciem powołanej uchwały. Tak więc nawet gdyby skarga nie podlegała odrzuceniu, to i tak należałoby odmówić jej przyjęcia do rozpoznania, jako że była oczywiście bezzasadna (art. 424⁹ k.p.c.).

Po drugie, zgodnie z art. 424⁵ § 1 k.p.c. skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna zawierać oznaczenie orzeczenia, od którego została wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości lub w części, przytoczenie jej podstaw oraz ich uzasadnienie, wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne, uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy, wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, oraz wnioski o stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem.

Wymagania te mają charakter konstrukcyjny i powinny być spełnione w sposób kumulatywny, co oznacza, że skarga niespełniająca któregokolwiek z tych warunków jest dotknięta tzw. brakiem istotnym, nienaprawialnym w trybie właściwym dla usuwania braków formalnych i podlega odrzuceniu *a limine* (zob. np. postanowienia SN: z 23 kwietnia 2015 r., V CNP 56/14; z 27 listopada 2020 r., IV CNP 15/20). Wynika to z art. 424⁶ § 2 k.p.c., zgodnie z którym w razie stwierdzenia niezachowania warunków formalnych określonych w art. 424⁵ § 2 k.p.c., a więc gdy skarga nie czyni zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego lub nie dołączono do niej właściwej liczby odpisów, przewodniczący wzywa o poprawienie lub uzupełnienie skargi.

Do konstrukcyjnych wymogów przedmiotowej skargi należy m.in. uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Jak wskazano, uwzględnienie skargi przez stwierdzenie, że prawomocny wyrok jest niezgodny z prawem, ma charakter prejudykatu, stwarza bowiem możliwość dochodzenia od Skarbu Państwa, na podstawie art. 417¹ § 2 k.c., odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez wydanie tego wyroku. Ta materialnoprawna podstawa późniejszego powództwa o odszkodowanie wymaga od skarżącego wykazania wszystkich przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, z których istnienie szkody i związku przyczynowego pomiędzy tą szkodą a zdarzeniem sprawczym winno być wykazane już na etapie uzyskiwania prejudykatu, a to wobec brzmienia art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.

Wykonanie obowiązku uprawdopodobnienia szkody nie może polegać jedynie na samym stwierdzeniu, że szkoda taka nastąpiła, ale wymaga wykazania z dużym prawdopodobieństwem, iż w wyniku wydania wyroku rzeczywiście w majątku skarżącego nastąpiły negatywne zmiany. Skarżący winien określić postać, wysokość i czas powstania szkody oraz jej związek przyczynowy z wydaniem orzeczenia będącego przedmiotem skargi i przedstawić dowody lub inne środki zdolne uwiarygodnić powstanie wskazanej szkody (zob. np. postanowienia SN: z 16 marca 2018 r., V CNP 42/17; z 21 marca 2022 r., I CNP 49/22). Spełnienie wymogu uprawdopodobnienia nastąpi, gdy skarżący określi rodzaj i rozmiar powstałej szkody, powoła nie tylko wszystkie znane mu fakty, które wskazują na związek między zaskarżonym orzeczeniem a doznanymi skutkiem jego wydania stratami lub utraconymi korzyściami, ale ponadto powoła dowody lub co najmniej ich surogaty, które uczynią twierdzenie o wyrządzeniu szkody wiarygodnym (zob. m.in. postanowienia SN: z 23 marca 2006 r., IV CNP 23/06; z 25 lipca 2006 r., III CNP 40/06).

Skarga wniesiona w niniejszej sprawie nie spełniała wszystkich wymagań. Skarżący nie przedstawili okoliczności i dowodów wskazujących, że doznali szkody, poprzestali jedynie na oświadczeniu o jej poniesieniu. Ponadto nie przedstawili jakichkolwiek dowodów lub ich surogatów dla wykazania (uprawdopodobnienia), że taki uszczerbek w ich majątku rzeczywiście powstał, które mogłoby być rozważone

przez Sąd Najwyższy (zob. np. postanowienia SN: z 28 listopada 2006 r., III CNP 46/06; z 23 sierpnia 2007 r., I BP 24/07; z 26 czerwca 2008 r., I CNP 47/08; z 20 maja 2014 r., V CNP 61/13). Sama zaś okoliczność, że Sąd drugiej instancji – na podstawie oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego – uznał, iż apelacja uczestnika postępowania zasługuje na uwzględnienie, nie uzasadnia tezy, iż doznali oni szkody. Dwuinstancyjność postępowania oraz możliwość złożenia środka zaskarżenia od orzeczenia sądu pierwszej instancji, a także płynące z tej sposobności następstwa w postaci możliwości zmiany przez sąd drugiej instancji orzeczenia wydanego we wcześniejszej instancji, nie przyczyniają się do doznania szkody przez stronę przegrywającą proces. Uznanie zatem przez Sąd Okręgowy, że w istocie wnioski o ustanowienie służebności przesyłu nie jest uzasadniony w żadnej mierze, nie stanowi o tym, iż doszło do powstania po stronie skarżących szkody.

Należy także wskazać, iż uprawdopodobnienie rozpatrywane jest nie tylko w aspekcie celu, którym jest przekonanie organu decyzyjnego o istnieniu stanu wskazanego przez skarżącego, ale również w aspekcie środków, które usprawiedliwiają to przekonanie (zob. postanowienie SN z 31 stycznia 2006 r., IV CNP 38/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 141). Skarżący powinni odwołać się zatem do okoliczności, które znajdują potwierdzenie w materiałach dołączonych do skargi albo znajdujących się w aktach sprawy prawomocnie zakończonej i wskazujących na poniesienie szkody (zob. postanowienia SN: z 28 lipca 2021 r., V CNP 7/21; z 20 czerwca 2024 r., I CNP 81/23). Skarga zaś o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie jest środkiem zapobiegającym szkodom mogącym powstać wskutek wydania wyroku (postanowienie SN z 20 lutego 2024 r., I CNP 196/22).

W związku z powyższym skarga podlegała odrzuceniu na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c., o czym orzeczono w sentencji postanowienia.

Sąd Najwyższy nie rozstrzygał o kosztach postępowania skargowego, gdyż uczestnik postępowania nie wnosił o odrzucenie skargi, a wnioski o zasądzenie kosztów powiązał z wnioskami o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania lub jej oddaleniem.

(M.M.)

[ms]